

James T. Webb, e.a.

Vertaling en bewerking: Esther Roelfsema & Jenny Steggerda

Misdiagnose en dubbeldiagnose bij hoogbegaafdheid

Onderscheid en overlap met
bijkomende (psychische) problematiek

Inhoud

Hoofdstuk 1 Invloedssferen op gedrag	3
Psychiatrie versus psychologie	3
Invloedssferen op gedrag	4
Talenten en drijfveren	5
Competenties en capaciteiten	5
Omgeving	6
Culturele verwachtingen	6
Misdiagnoses en gemiste diagnoses	7
Niet iedereen functioneert hetzelfde	7
Misdiagnoses	7

Hoofdstuk 1 Invloedsferen op gedrag

Het is een wijdverspreid probleem dat er diagnoses worden toegekend aan gedragingen die normaal zijn voor hoogbegaafde en getalenteerde mensen. Hun gedrag wordt regelmatig geclassificeerd als een psychisch probleem.

Beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg worden getraind in het onderzoeken en categoriseren van gedrag en symptomen.

Soms worden er labels op een klinische aandoening geplakt, terwijl er sprake is van hoogbegaafdheid.

Onwetendheid van zorgprofessionals over de sociale en emotionele kenmerken en behoeften van hoogbegaafde volwassenen resulteert in verkeerde interpretaties.

Ook ik leerde in mijn opleidingen voor verpleegkundige in de geriatrie en psychiatrie onvoldoende over hoogbegaafdheid.

De mogelijke link en overlap tussen psychiatrie en hoogbegaafdheid werd in 2007 niet gelegd.

Psychiatrie versus psychologie

In mijn opleidingen in de psychiatrie leerde ik gedrag te kenschetsen op basis van gedragskenmerken.

En in mijn opleidingen over positieve psychologie, sociale psychologie, specialist hoogbegaafdheid en talentontwikkeling zag ik de breedte en diverse invloedsferen van gedrag.

Ik heb een hekel aan de DSM omdat ik mensen niet wil bezoedelen met een stoornis.

Mensen geven we met de DSM vaak een probleem erbij. Dat zit hem in het woordje stoornis. Ik ben een borderliner. Ik ben een ADHD-er.

Vanuit humaniteit voor mensen ben ik tegen de DSM. Het gaat om het welzijn van mensen.

De farmacie sponsort de DSM waardoor 87% van de mensheid een stoornis heeft.

Invloedsferen op gedrag¹

Gedrag wordt beïnvloed door invloedsfactoren die een rol spelen op het functionele gedrag van mensen.

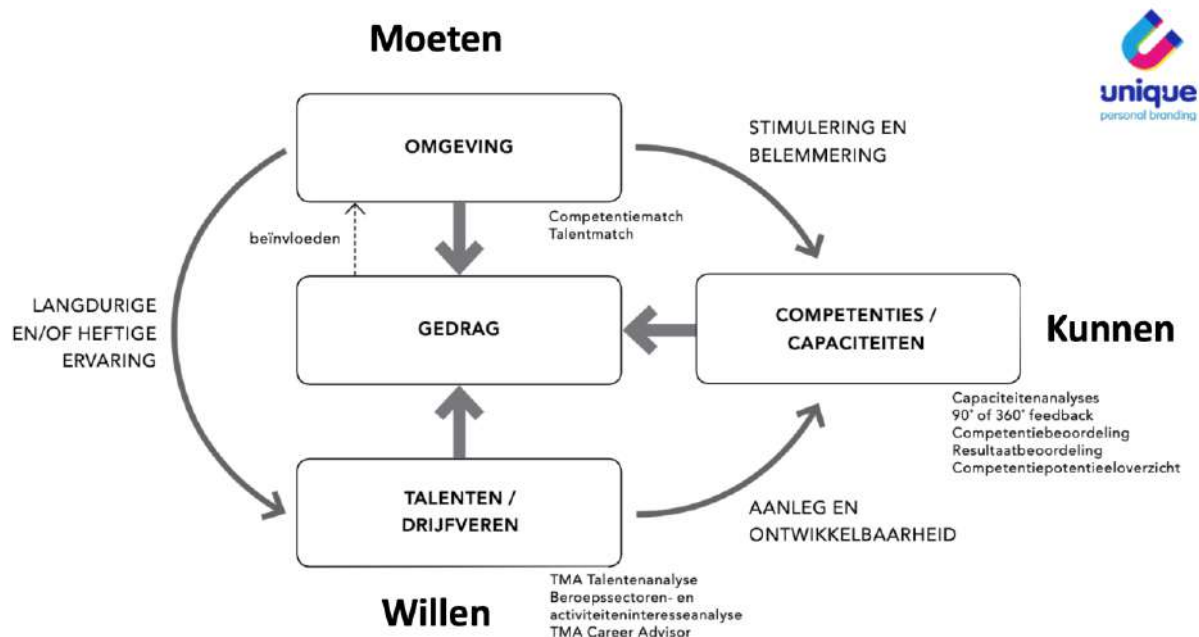
Ik noem drie invloedsfactoren op het gedrag van mensen:

- De talenten en drijfveren van een persoon.
- De competenties en capaciteiten van een persoon.
- De omgeving waar een persoon zich in bevindt.

Ik ben ervan overtuigd dat de aanwezigheid van specifiek waargenomen gedrag niet altijd gebruikt kan worden voor het stellen van een diagnose.

Het effect van iemands omgeving, de drijfveren en talenten, én wat hij geleerd heeft is medebepalend hoe iemand zich gedraagt.

Onderstaand model ligt ten grondslag aan de TMA Talentanalyse methodiek. Het model komt uit het boek 'Van Talent naar Performance' en geeft duidelijk de invloedsferen op gedrag weer.

Talenten en drijfveren

De eerste invloedsfactor voor gedrag ligt bij de drijfveren van mensen. Dit zijn hun stabiele behoeften die zich uiten in hun denkprocessen en daarmee hun persoonlijkheid. Mensen maken vanuit hun denkprocessen bewust maar vaak ook juist onbewust keuzes.

In essentie zijn drijfveren neutraal, dat wil zeggen dat het niet goed of slecht is om een bepaalde drijfveer veel of weinig te hebben. Echter in een bepaalde omgeving, functie of rol komt een bepaalde drijfveer, of combinatie van drijfveren, beter tot zijn recht.

Talenten zijn de positief geformuleerde gedragsbewoordingen en uitleg die voortvloeien uit de lage en hoge scores van de drijfveren.

In het gedrag dat voortvloeit uit de meest dominante talenten zijn mensen het meest herkenbaar voor anderen.

Met andere woorden: in de extremen zijn mensen het beste te herkennen. Heftige gebeurtenissen of een langdurige blootstelling aan bepaalde invloeden uit de omgeving kunnen van invloed zijn op de mate waarin iemand een bepaalde drijfveer en daaruit voortvloeiend talent heeft.

Competenties en capaciteiten

De tweede invloedsfactor voor het gedrag dat mensen laten zien, zijn de competenties en capaciteiten die iemand daadwerkelijk in huis heeft.

Deze invloedsfactor bestaat uit twee componenten, enerzijds de competenties en anderzijds de cognitieve capaciteiten.

Competenties zijn de gedragsvaardigheden die iemand bezit. In hoeverre iemand ze vertoont en ontwikkelt wordt beïnvloed door de omgeving en door iemands talenten. De ontwikkeling van competenties wordt gestimuleerd of belemmerd door de omgeving waarin iemand zich bevindt.

Daarnaast bepalen de talenten de aanleg die iemand heeft voor bepaalde competenties en daarmee ook de ontwikkelbaarheid ervan.

Met capaciteiten worden de cognitieve capaciteiten bedoeld die iemand bezit. Deze zijn in wezen aangeboren en bepalen met name of iemand goed logisch kan redeneren en gemakkelijk vraagstukken kan doorgronden en oplossen. De aanleg voor enkele competenties wordt medebepaald door de capaciteiten die iemand bezit. Dit geldt met name voor leervermogen, probleemanalyse en visie.

Omgeving

De derde invloedsfactor voor het gedrag van mensen is niet in de persoon zelf gelegen maar daarbuiten, namelijk in de omgeving en situatie waarin iemand zich op een bepaald moment begeeft.

De omgeving kan een bepaalde organisatie zijn waarin iemand werkt of leert, maar kan ook de functie of rol zijn die iemand bekleedt of een situatie waar iemand mee wordt geconfronteerd. In de meeste gevallen is het een combinatie van deze zaken.

Als stelregel kan men zeggen dat de omgeving waarin iemand zich bevindt invloed heeft op de mate waarin iemand bepaalde competenties en talenten productief inzet voor de organisatie.

Daarnaast stimuleert of belemmert de omgeving de ontwikkeling van veel competenties.

Daarom is het van groot belang dat iemand, wil hij zo productief mogelijk zijn, in een passende en stimulerende omgeving werkzaam is. Het optimaal matchen van de competenties en talenten van mensen met de omgeving is daarvoor noodzakelijk.

De omgeving wordt nagenoeg niet beïnvloed op individueel niveau. Dit gebeurt alleen in zeer beperkte mate door het gedrag van een persoon; hoe meer macht en invloed de persoon heeft, hoe gemakkelijker het is op individueel niveau de omgeving te veranderen.

Een groep individuen daarentegen kan gemakkelijker invloed hebben op de omgeving. Hoe groot de groep moet zijn om veranderingen in de omgeving te bewerkstelligen hangt onder meer af van de grootte van de organisatie, de kracht van de huidige cultuur en de hoeveelheid invloed die de betreffende groep heeft.

Culturele verwachtingenⁱⁱ

Een ongemakkelijke waarheid is de rol van culturele verwachtingen over hoogbegaafdheid voor, met name minderheidsgroepen. Veel Afro- Amerikaanse, Latijns- Amerikaanse of andere tot een minderheidsgroep in Amerika behorende leerlingen komen terecht in het speciaal onderwijs of ze worden door hun blanke leraren gezien als leerlingen met gedragsproblemen. Zij worden niet geselecteerd voor hoogbegaafdheidsprogramma's.

Hun ouders zijn doorgaans minder op de hoogte wat er mogelijk is aan begeleiding voor hoogbegaafde kinderen en volwassenen. Bovendien zijn ze vaak minder in staat om te betalen voor het zelf laten testen en onderzoeken op hoogbegaafdheid.

Misdiagnoses en gemiste diagnoses

De meeste verkeerd gestelde diagnoses worden door onkunde veroorzaakt. Verder goedbedoelende en goed opgeleide professionals stellen vaak verkeerde diagnoses of zien de link met hoogbegaafdheid niet.

Het is een wereldwijd gegeven dat er weinig of geen scholing over de intellectuele kenmerken en diversiteit van hoogbegaafde volwassenen is. En nog minder scholing over hun typische sociale en emotionele persoonskenmerken, gedrag en behoeften.

Niet iedereen functioneert hetzelfde

Het is een impliciete veronderstelling dat iedereen in alle omstandigheden even goed zou moeten functioneren.

Veel mensen in onze maatschappij vertonen ongewoon, excentriek, niet- beperkend eigzinnig gedrag. Dat betekent niet dat zij een klinische diagnose moeten krijgen. Soms zijn symptomen aanleiding voor het diagnosticeren van gedrags- of medische aandoeningen. Bijvoorbeeld creativiteit is in de meeste situaties niet problematisch. Teveel creativiteit en out of the box denken kan al snel als psychotisch gedrag bestempeld.

Misdiagnoses

Vanwege de hoogbegaafde vermogens van een volwassene kan een diagnose ook gemist worden. Er zijn hoogbegaafde volwassenen met een leerstoornis. Een leerstoornis en hoogbegaafdheid kunnen elkaar maskeren waardoor de leerproblematiek gemist wordt.

Lees het volgende hoofdstuk over wat hoogbegaafdheid inhoudt.
Vragen? Mail ze naar: info@hoogbegaafdexpert.nl

ⁱ Van Talent naar performance, TMA B.V., 2019

ⁱⁱ Misdiagnoses en dubbeldiagnose bij hoogbegaafdheid, James T. Webb e.a. vertaling en bewerking: Esther Roelfsema & Jenny Steggerda